

Rozsudek Velkého senátu ve věci Z. A. a ostatní v. Rusko (stížnost č. 61411/15, 61420/15, 61427/15, 3028/16)

Datum rozhodnutí: 21. listopadu 2019

Závěr: *Držení stěžovatelů v tranzitní zóně letiště po dlouhé období v nedůstojných podmínkách představuje porušení jejich lidských práv.*

Obsah: Stížnost podali čtyři muži: státní příslušník Iráku, držitel cestovního dokladu Palestinské samosprávy, státní občan Somálska a občan Sýrie. Všichni byli po dlouhou dobu drženi v tranzitní zóně moskevského letiště Šeremetěvo (období v délce od pěti měsíců až po téměř dva roky). Důvodem jejich držení bylo posouzení žádosti o azyl státními orgány. Všichni stěžovatelé nakonec Rusko opustili. Příslušný senát soudu, kterému byla věc přidělena, rozhodl dne 28. 3. 2017 šesti hlasy k jednomu o porušení čl. 5 odst. 1 a čl. 3 Úmluvy. Soud následně na žádost Ruska přijal věc k projednání Velkým senátem. Velký senát jednomyslně rozhodl, že byl porušen čl. 5 odst. 1 a čl. 3 Úmluvy.

Poznámka: Velký senát konstatoval, že čl. 5 je na situaci stěžovatelů aplikovatelný, protože nebyli v tranzitním prostoru letiště dobrovolně a nemohli jej reálně sami o své vůli opustit. Přitom byli ponecháni svému osudu po celou dobu pobytu v tranzitním prostoru, azylové ubytování jim nikdy nabídnuto nebylo. V tranzitním prostoru, v rušné a nepřetržitě osvětlené zóně, žili stěžovatelé bez přístupu ke koupelně a ke kuchyni. Vnitrostátní orgány vůči nim nepostupovaly v souladu s vnitrostátní legislativou upravující podmínky žadatelů o azyl. Nucený pobyt stěžovatelů v tranzitním prostoru letiště tak postrádal zákonný základ, přičemž jim bylo současně zabráněno v přístupu do azylového systému.

Související judikatura: rozsudek ze dne 22. 7. 2010, *A. A. v. Řecko*, č. 12186/08, rozsudek ze dne 3. 5. 2016, *Abdi Mahamud v. Malta*, č. 56796/13, rozsudek ze dne 22. 11. 2016, *Abdullahi Elmi a Aweys Abubakar v. Malta*, č. 25794/13 a 28151/13, rozsudek ze dne 6. 9. 2016, *Alimov v. Turecko*, č. 14344/13, rozsudek ze dne 25. 6. 1996, *Amuur v. Francie*, č. 19776/92, Reports of Judgments and Decisions 1996 III, rozsudek ze dne 15. 11. 1996, *Chahal v. Spojené království*, č. 22414/93, Reports 1996 V.

Relevantní ustanovení: čl. 3 (zákaz mučení) a čl. 5 odst. 1 (právo na svobodu a osobní bezpečnost) Úmluvy o lidských právech a základních svobodách.

Rozsudek Velkého senátu ve věci Ilias a Ahmed v. Maďarsko (stížnost č. 47287/15)

Datum rozhodnutí: 21. listopadu 2019

Závěr: *Pobyt stěžovatelů v pohraniční tranzitní zóně nepředstavoval zbytek svobody.*

Obsah: Stížnost podali dva žadatelé o azyl z Bangladéše, kteří strávili 23 dní v Maďarsku v pohraniční tranzitní zóně. Následně byli stěžovatelé vyhoštěni do Srbska poté, co byly jejich azylové žádosti zamítnuty. Příslušný senát soudu, kterému byla věc předložena, rozhodl rozsudkem dne 14. 3. 2017, že byl porušen čl. 5 odst. 1 a 4 a že nebyl porušen čl. 3 Úmluvy. Soud přijal žádost Maďarska, aby byla věc předložena Velkému senátu. Velký senát jednomyslně rozhodl, že byl porušen čl. 3 Úmluvy, pokud jde o vyhoštění stěžovatelů do Srbska, samotným pobyt stěžovatelů v tranzitní zóně k porušení čl. 3 Úmluvy nedošlo. Dále většina Velkého senátu odmítla stížnosti stěžovatelů podle čl. 5 odst. 1 a 4 Úmluvy jako nepřijatelné.

Poznámka: Soud shledal porušení povinnosti maďarských úřadů podle čl. 3 Úmluvy vyhodnotit riziko, že stěžovatelé nebudou mít k dispozici řádný přístup k azylovému řízení v Srbsku a zda nebudou podrobeni řetězovému navracení. To by mohlo znamenat, že budou odesláni do Řecka, kde podmínky v uprchlických táborech již byly shledány jako porušující čl. 3 Úmluvy. Soud naopak shledal čl. 5 Úmluvy jako neaplikovatelný na situaci stěžovatelů. Soud poukázal na to, že stěžovatelé vstoupili do tranzitní zóny z vlastní iniciativy a návrat do Srbska pro ně byl prakticky možný, protože to pro ně neznamenal ohrožení života nebo zdraví.

Související judikatura: rozsudek ze dne 25. 6. 1996, *Amuur v. Francie*, č. 19776/92, Reports of Judgments and Decisions 1996 III, rozsudek ze dne 10. 5. 2016, *Babajanov v. Turecko*, č. 49867/08, rozsudek Velkého senátu ze dne 30. 6. 2005, *Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi v. Irsko*, č. 45036/98, ECHR 2005-V, rozsudek ze dne 17. 10. 2013,

Budrevich v. Česká republika, č. 65303/10, rozsudek ze dne 15. 11. 1996, *Chahal v. Spojené království*, č. 22414/93, Reports 1996 V.

Relevantní ustanovení: čl. 3 (zákaz mučení) a čl. 5 odst. 1 a odst. 4 (právo na svobodu a osobní bezpečnost, právo na opravné prostředky při zbavení svobody) Úmluvy o lidských právech a základních svobodách.

Tagiyev a Huseynov v. Ázerbájdžán (stížnost č. 13274/08)

Datum rozhodnutí: 5. prosince 2019

Závěr: *Odsouzení stěžovatelů bylo nepřiměřené, a proto ani nebylo nezbytné v demokratické společnosti.*

Obsah: Stížnost se týká odsouzení stěžovatelů za podněcování náboženské nesnášenlivosti a nenávisti v důsledku jejich poznámek o islámu v článku, který publikovali v roce 2006. Článek stěžovatelů nazvaný „Evropa a my“ vyvolal kritiku různých ázerbájdžánských a iránských náboženských činitelů a skupin, což vyústilo v náboženskou fatvu (kletbu) spojenou s výzvami k usmrcení stěžovatelů. Proti stěžovatelům bylo zahájeno trestní stíhání a byli vzati do vazby. Posléze na základě lingvistického a islámského posudku opatřeného vyšetřovatelem byli vnitrostátním soudem odsouzeni ke třem, resp. čtyřem letům odnětí svobody. Stěžovatelé byli nakonec propuštěni na základě prezidentské milosti poté, co strávili rok ve vazbě. Smrt prvního stěžovatele, který byl ubodán před svým domem v roce 2011, je předmětem samostatné stížnosti registrované Soudem. Soud jednomyslně rozhodl o porušení čl. 10 Úmluvy.

Poznámka: Soud vytkl vnitrostátním soudům, že nijak nevysvětlily nezbytnost odsouzení stěžovatelů v situaci, kdy jejich článek pouze porovnával západní a východní hodnoty, a přispíval tedy k diskusi o tématech veřejného zájmu, konkrétně o tématu role náboženství ve společnosti. Vnitrostátní soudy v odůvodnění rozsudku pouze zopakovaly závěry posudku, který označil určité poznámky jako podněcování k náboženské nenávisti a nesnášenlivosti, aniž by se snažily vnímat kontext článku a vyvážit právo stěžovatelů sdělovat veřejnosti své názory na náboženství oproti právu věřících na respekt k náboženskému přesvědčení.

Související judikatura: rozsudek ze dne 2. 5. 2006, *Aydın Tatlav v. Turecko*, č. 50692/99, rozsudek Velkého senátu ze dne 23. 6. 2016, *Baka v. Maďarsko*, č. 20261/12, rozsudek

Velkého senátu ze dne 29. 3. 2016, *Bédat v. Švýcarsko*, č. 56925/08, ECHR 2016, rozsudek ze dne 29. 6. 2004, *Chauvy a ostatní v. Francie*, č. 64915/01, ECHR 2004 VI, rozsudek ze dne 3. 10. 2017, *Dmitrijevskiy v. Rusko*, č. 42168/06, rozsudek ze dne 25. 10. 2018, *E. S. v. Rakousko*, č. 38450/12.

Relevantní ustanovení: čl. 10 Úmluvy o lidských právech a základních svobodách (svoboda projevu).

Abil v. Ázerbájdžán (č. 2) (stížnost č. 8513/11)

Datum rozhodnutí: 5. prosince 2019

Závěr: *Vnitrostátní řízení předcházející zrušení stěžovatelovy volební registrace neposkytovala dostatečné záruky proti svévoli; rozhodnutí vnitrostátních orgánů postrádala odůvodnění a potřebné zhodnocení důkazů.*

Obsah: Stěžovatel byl jako řádně zaregistrovaný kandidát vnitrostátními orgány vyloučen z možnosti kandidovat v parlamentních volbách. V říjnu 2010, před zahájením zákonného období volební kampaně, se plakáty propagující stěžovatele objevily na dvou místech jeho volebního obvodu. Příslušné volební komise dospěly k závěru, že stěžovatel porušil právní předpisy o volební kampani, ačkoliv on sám popíral jakoukoliv vědomost o plakátech a uváděl, že byly vylepeny za účelem jeho diskreditace a nemají s jeho kampaní nic společného. Vnitrostátní orgány následně zrušily stěžovatelovu registraci a opravné prostředky podané stěžovatelem byly zamítnuty. Soud jednomyslně rozhodl o porušení čl. 3 Protokolu č. 1 k Úmluvě.

Poznámka: Soud především konstatoval, že řízení vedená volebními orgány, v nichž byl stěžovatel shledán vinným nezákonným vedením kampaně před řádným termínem, nebyla vybavena dostatečnými procesními zárukami. Soudy ani vnitrostátní správní orgány nikdy nepředložily dostatečné důkazy proti němu a nevzaly v úvahu jeho argumentaci, že plakáty byly vylepeny za účelem jeho diskreditace a neměly s jeho kampaní nic společného.

Související judikatura: rozsudek ze dne 21. 2. 2012, *Abil v. Ázerbájdžán*, č. 16511/06, rozsudek ze dne 22. října 2015, *Annagi Hajibeyli v. Ázerbájdžán*, č. 2204/11, rozsudek ze dne 28. 2. 2012, *Atakishi v. Ázerbájdžán*, č. 18469/06, rozsudek ze dne 30. 5. 2017, *Davydov a ostatní v. Rusko*, č. 75947/11, rozsudek ze dne 25. 9. 2014, *Karimov v. Ázerbájdžán*, č. 12535/06, rozsudek ze dne 21. 2. 2012, *Khanhuseyn Aliyev v. Ázerbájdžán*, č. 19554/06.

Relevantní ustanovení: čl. 3 Protokolu č. 1 k Úmluvě o lidských právech a základních svobodách (právo na svobodné volby).

Kavala v. Turecko (stížnost č. 28749/18)

Datum rozhodnutí: 10. prosince 2019

Závěr: *V situaci, kdy zcela chybí jakékoliv důkazy o tom, že by byl stěžovatel zapojen do jakékoliv trestné aktivity, nemůže být důvodně podezřelý z pokusu svrhnout vládu za použití síly nebo násilí.*

Obsah: Stěžovatel je podnikatelem, který založil celou řadu nevládních organizací a občanských hnutí aktivních v oblasti podpory lidských práv. Ve své stížnosti uvádí, že jeho zatčení a umístění do vazby je bezdůvodné. Stěžovatel byl umístěn do vazby na základě „silného podezření“ vnitrostátních orgánů, že se dopustil dvou deliktů: pokusu o svržení vlády a pokusu svrhnout ústavní pořádek užitím síly a násilím. Soud jednomyslně rozhodl o porušení čl. 5 odst. 1 a odst. 4 Úmluvy, pokud jde o právo na urychlené rozhodnutí o zákonnosti zbavení svobody, a šesti hlasy proti jednomu, že byl porušen čl. 18 Úmluvy ve spojení s čl. 5 odst. 1 Úmluvy. Dále uložil členskému státu, aby ukončil stěžovatelovu vazbu a zajistil jeho bezodkladné propuštění.

Poznámka: Soud konstatoval, že vnitrostátní orgány nebyly schopny prokázat, že stěžovatelova počáteční a pokračující vazba byla odůvodněna rozumným podezřením založeným na objektivním hodnocení jednání přičitatelného stěžovateli. Vazební stíhání stěžovatele bylo založeno nejen na jednání, které nemůže být důvodně považováno za kriminální podle vnitrostátního práva, ale také na jednání, které se vztahuje k výkonu práv zaručených podle čl. 10 a čl. 11 Úmluvy, přičemž jde o jednání nenásilné.

Související judikatura: rozsudek ze dne 22. 12. 2008, *Aleksanyan v. Rusko*, č. 46468/06, rozsudek ze dne 20. 9. 2018, *Aliyev v. Ázerbájdžán*, č. 68762/14 a 71200/14, rozsudek ze dne 16. 4. 2019, *Alparslan Altan v. Turecko*, č. 12778/17, rozsudek Velkého senátu ze dne 8. 4. 2004, *Assanidze v. Gruzie*, č. 71503/01, ECHR 2004-II, rozsudek ze dne 31. 5. 2011, *Khodorkovskiy v. Rusko*, č. 5829/04, rozsudek Velkého senátu ze dne 15. 11. 2018, *Navalnyy v. Rusko*, č. 29580/12, 36847/12, 11252/13, 12317/13 a 43746/14.

Relevantní ustanovení: čl. 5 odst. 1 a odst. 4 (právo na svobodu a osobní bezpečnost, právo na opravné prostředky při

zbavení svobody), čl. 18 (meze možného omezení práv) Úmluvy o lidských právech a základních svobodách.

Beizaras a Levickas v. Litva (stížnost č. 41288/15)

Datum rozhodnutí: 14. ledna 2020

Závěr: *Diskriminační postoj vnitrostátních orgánů byl základem porušení jejich povinnosti vyšetřit, zda online komentáře na facebookové stránce představují podněcování k nenávisti a násilí.*

Obsah: Stěžovatelé jsou dva muži v partnerském vztahu. Jeden z nich vyvěsil na facebookovou stránku fotografii, na níž se se svým partnerem líbá, což vyústilo ve stovky nenávistných komentářů online. Některé byly obecně zaměřeny proti LGBT osobám, ale jiné obsahovaly výhrůžky zaměřené osobně proti stěžovatelům. Prokuratura i soudy odmítly zahájit prověřování pro podněcování k nenávisti a násilí proti homosexuálům s odůvodněním, že postup páru byl provokativní a výsledné komentáře, ač jsou neetické, nezakládají důvod pro zahájení vyšetřování. Soud jednomyslně rozhodl, že byl porušen čl. 14 ve spojení s čl. 8 Úmluvy, a dále o porušení čl. 13 Úmluvy.

Poznámka: Soud konstatoval, že sexuální orientace stěžovatelů sehrála roli ve způsobu, jímž s nimi bylo ze strany vnitrostátních orgánů zacházeno. Vnitrostátní orgány jasně vyjádřily, že neschvalují jejich otevřené přiznání k homosexualitě, když odmítly zahájit vyšetřování. Diskriminační postup vnitrostátních orgánů tak vedl k tomu, že stěžovatelé ani jejich práva nebyli chráněni vnitrostátním trestním právem před výzvami k útoku na jejich fyzickou a duševní integritu.

Související judikatura: rozsudek Velkého senátu ze dne 17. 7. 2014, *Centre for Legal Resources on behalf of Valentin Câmpeanu v. Rumunsko*, č. 47848/08, ECHR 2014, rozsudek Velkého senátu ze dne 29. 4. 1999, *Chassagnou a ostatní v. Francie*, č. 25088/94, 28331/95, 28443/95, ECHR 1999 III, rozsudek Velkého senátu ze dne 13. 11. 2007, *D. H. a ostatní v. Česká republika*, č. 57325/00, ECHR 2007 IV, rozsudek ze dne 13. 6. 1979, *Marckx v. Belgie*, Series A 31, rozsudek ze dne 26. 10. 2017, *Ratzenböck a Seydl v. Rakousko*, č. 28475/12.

Relevantní ustanovení: čl. 8 (právo na respektování soukromého a rodinného života), čl. 13 (právo na účinný opravný prostředek), čl. 14 (zákaz diskriminace) Evropské úmluvy o lidských právech a základních svobodách.

Připravila: Pavla Boučková